

Protestantismoa eta Euskal Literaturaren bidegurutzea

Deia, 1983-06-21.

Protestantismoa Euskal Herrian zabaltzeko gehien egin zuena *Ioannes Leizarraga* izan zen.

Euskal Literatura idatziaren historian kronologikoki bigarren egilea da. Mosen Bernat Detxepare izan zen lehenengoa, bere "*Linguae Vasconum primitiae*", poesiaz osatutako 52 orrialde dituen liburuskarekin; Bordelen argitaratu zen *1545ean*. Leizarragak 26 urte beranduago, *1571ean*, hiru obra argitaratu zituen.

La Rochelle-en: *Iesu Christ Gure Iaunaren Testamentu Berria, Kalendrerera eta Abcedo Christinoen instructionea*; Joana Albretekoa, Nafarroako erregina izana eta dagoeneko Nafarroa Behekoa (eta Biarnko Andrea) izatera bilakatu zena izan zen eragile, protestantismora, Calvinismora, bereziki, aldatu herria bai zen.

Leizarraga izan zen, ba, Biblia euskaratu zuen lehenengoa.

Joana Albretekoak suhartasun handiz hartu zuen erlijio berriaren bidea: Calvinengana bidali zituen menepoko batzu Suizako Genevara, honek katekitza zitzan, eta Calvinismoaren babespean fundatu zuen Orthez-en Unibertsitatea. Nafarroa Behean fede berria indarkeriaz sar arazi nahieaz erakarri zituen garai hartako erlijiozko gerren ondorioak Euskal Herrira.

Eta Leizarragaren idazlanak tarteko.

Baina gure asmoa gertakari honek euskara idatzian izan zuen eragina aipatzea besterik ez da.

Hara honetaz euskal literaturaren historiagile ezagunenak seinaleztatu dituzten puntuak. *Mitxelena*: Gure euskalkien ezberdintasunak kontuan harturik, *mintza bideetatik* bat aukeratzeko lanetan harrera zabalena izan zezakeana lortzen ahalegindu zen, eta orohar, Leizarragak lan argia egin zuen; *aditzari dagokionez* berriz, Bibliaren itzulpenak beste herri askotan izan zuena eraginik ez zuen lor ahal izan, protestantismoak gurean izan zuen frakasoak hondatu bai zuen entseiu ahalegintsua. *Ibon Sarasolak*: Garai hartako humanisten antzera, Leizarragak ere latinetik hartu zituen *prestatmenak*, eta ez honen esangurako aukerakoa euskaran aurkitzen ez zituenean bakarrik: ala "pescadore", "flubio", eta "Sabbathoa" idazten ditu, *arrancale*, *ibai* eta *larunbat*, erabiliak ziren horien orde; joera hau, Europako hizkuntza handien aurrerapenerako ongarria izan zen, eta hemen aukera hau galdu bazen, eta Axularren bide berri herritarra hartzeko, Leizarraga protestantismoari lotua agertzen zelako izan zen. *Villasante* Euskarak gizaldietarako galdu zuen sasoi hartako zibilizaziora moldatzeko egokiera; Leizarragaren lana, erraldoi bakartiarena izan zen, betirako itxia gelditu zen ate zabala.